

Rena rama medeltiden i Lödöse

Ljudaborg Kulturförening sätter i sommar upp *Comedy of Errors* i Lödöse, ca 4 mil norr om Göteborg. Spelplatsen är historisk, med anor från medeltiden. Pjäsen, som spelas i översättning av Nina Pontén, har därför fått titeln *Rena Rama Medeltiden*. Martin Rossing är regissör.

COMEDY AV ERRORS HADE PREMIÄR 1594 på Gray's Inn i London, en institution för jurister.

– Att den spelades där märks delvis för att den tar upp juridiska frågor, till exempel asylrätt. På Shakespeares tid kunde man i London som politisk flykting söka asyl i Westminster Abbey där man var fredad, en rättighet som vissa krafter ville avskaffa. Och pjäsen börjar faktiskt med en rättegång där domaren väger lagen mot mänskliga hänsyn och möjligheten till benådning från högre instans. Publiken på Gray's Inn bör ha känt sig som hemma.

– Pjäsen är inspirerad av den romerske dramatikern Plautus pjäs *Menaechmi*, där ett tvillingpar finns med, något som Shakespeare i sin pjäs gjorde till två, och därmed har vi en mästertligt utformad intrig. Första gången man läser den fattar man inte ett dugg. Det hela blir lite invecklat. Eller rättare sagt: det blir sanslöst tokigt. Därför kallar vi den för *Rena rama medeltiden*, också för att framhäva att det är väldigt mycket farskänsla i den.

MARTIN ROSSING MENAR ATT DET inte finns något egentligt budskap i pjäsen, men att man i olika frågor kan dra paralleller till vår tid, som i alla Shakespearepjäser. Vad kan vi då känna igen i pjäsen, rent mänskligt?

– Relationer! Missförstånd! Allt! Och så är det full fart! Den är helt enkelt rolig! Även det faktum att publiken vet mer än karaktärerna på scen bidrar till komiken. Flera gånger förväxlas tvillingarna. Som när den ene herrn skickar iväg sin tjänare för att köpa en repända, för att han ska klå

Ljudaborgs kulturförenings spelplats. Foto: Josefin Lundin
scen där hon får höra elaka saker om sin kropp. Det är svårt att berätta en kränkande historia på ett roligt sätt, så att det inte blir plumpt. Det där är en väldigt svår balansgång.

upp sitt tjänstefolk, inklusive sin fru. När tjänaren kommer tillbaka med den, så står en *annan*, identisk herre där som inte fattar någonting, utan blir rasande och klår upp tjänaren som inte fattar någonting, utan rapporterar hem till herrns fru som inte förstår någonting o.s.v. Eller när en av herrarna inte blir insläppt hemma, för man där inne tror att han redan *är* hemma. Fyra personer står utanför dörren, och lika många innanför, och de ser inte varandra. Om den scenen spelas rätt så sitter man som publik och tänker: ”Men öppna dörren, för fasen!”

– Ofta har man betraktat pjäsen som en ren fars. Jag ser den snarare som en god komedi eftersom intrigen drivs inte bara av situationskomik utan också av spänningar som uppstår när olika karaktärer möts. Vidare börjar faktiskt pjäsen med att en man döms till döden på de mest idiotiska grunder, och detta ger en allvarlig klangbotten åt den farsartade komiken, vilket bara gör den ännu mer hysterisk.

– Det finns bitar i pjäsen som man undrar om man verkligen kan spela idag. Vi har strukit en scen där en av tjänarna blir utsatt för romantiska attacker av en kvinna han aldrig har sett förut – en förväxling. Hon är överviktig, som man säger idag, men Shakespeare säger att hon är ”fet som en ko”. Så kommer en lång

– En annan sak i pjäsen som kan vara svårt för nutidsmänniskan att utan vidare ta in är kvinnosynen. Vi har två kvinnor, varav den ena är mjäktigt undfallande, i alla fall vid första läsningen. Hon tycker att mannen är herre över kvinnan, och ska bestämma över henne. Är han ute och rumlar runt med andra så sitter hon snällt hemma och väntar. Hennes syster däremot säger att bara en dum åsna kan låta sig behandlas på det sättet. Det intressanta blir inte att det förekommer en kvinna som har, med nutida mått mätt, politiskt inkorrekta åsikter, utan i stället konflikten mellan de två kvinnorna. Sedan beror det som vanligt på hur det spelas.

ATT SÄTTA UPP EN PJÄS MED MYCKET förväxlingar är intressant när man rollbesätter, menar Martin Rossing.

– De bör vara ungefär lika gamla och lika långa. Det handlar också om att de ska kunna röra sig på samma sätt. Då kan man ge illusionen av tvillingar även om de inte alls är lika. De är också klädda likadant, men inte helt och hållet. I vår uppsättning har den ene rött/vitt byxben, medan den andre har vitt/rött byxben. Små skillnader som publiken ser.

Oberon med alver i *En midsommarnattsdröm* med Ljudaborgs kulturförening 2016. Foto: Nicklas Hjelm

– Vår policy är att vi ska ha någon slags anknytning till medeltiden när vi spelar på scenen i Lödöse. Om man gräver en bit i marken under scenen så hittar man lämningar av ett medeltida hospital. Berget bakom scenen kallas fortfarande Spetalsberget, och kullen vid infarten till Lödöse heter Borgkullen, där själva bor-

gen låg. Kyrkan heter än idag S:t Peders kyrka. Så själva orten är full av traditioner från medeltiden. *Ronja Rövardotter* som vi satte upp i fjol går också att spela i sådan miljö. *En midsommarnattsdröm* året innan var heller inga problem att lägga i den tiden. Men när vi spelar teater är vi inte alltför historiskt korrekta, så det före-

kommer ju saker i pjäsen som inte fanns på medeltiden. Shakespeare var själv inte så historiskt korrekt i *Comedy of Errors*. Pjäsen utspelar sig i antikens Grekland, men han har till exempel fått med en abbedissa i ett kristet kloster.

Intervju: Roland Heiel

Spelas 25,26,27,30 maj. 2,6,8,10,13,15,16 juni
Kontaktinfo i kalendariet sid. 10

***Rickard III* på Uppsala stadsteater** – Allt som den handlar om är ju aktuellt även idag, precis som det alltid har varit. / Eva Melander

Eva Melander spelar titelrollen i *Rickard III* på Uppsala stadsteater, i regi av Kjersti Horn. Hon har gjort mycket, både på film och teater, men bara en gång tidigare har hon medverkat i en Shakespearepjäs: *Slutet gott, allting gott* på Roma-teatern 2006. Nu repeteras det för fullt inför premiären den 11 april. I april spelas pjäsen bara fem gånger, men den tas upp till hösten igen.

DET BLIR EN REJÄL BEARBETNING, och framför allt har man strukit en del text, utan att budskapet för den skull går förlorat.

– Det kommer inte att vara en uppsättning i historiska kostymer, men även om det är en modern version av pjäsen, så har vi inte pratat om att den ska utspela sig i modern tid. Men allt som den handlar om är ju aktuellt idag, precis som det alltid varit.

– Vi pratar om de olika teman som finns i pjäsen. Det är en studie i makt,

Affisjbild Rickard III på Uppsala stadsteater

och den handlar mycket om hierarkier och maktmissbruk, men också om människors begär, och om känslor av skuld och skam. Det är förstås en pjäs om Rickard och hans makt, men också om alla människor omkring honom, som blir mer och mer rädda ju längre in i pjäsen man

kommer. För dessa människor är läget som en mardröm. Omblytligt, osäkert och ingen att lita på,

EVA MELANDER SPELAR RICKARD III, alltså en man, så man har inte "bytt kön" på titelrollen.

– Jag tänker faktiskt inte så mycket på just det när jag gestaltar Rickard. Det ska inte behöva spela så stor roll för publiken heller. Förhoppningsvis ska man efter en stund i stället dras in i berättelsen. Jag har spelat män ett par gånger förut, så det där "förvandlingsnumret" har jag ägnat mig åt tidigare. Därför behöver jag inte lägga lika mycket krut på det nu, och jag känner att det är lättare att fokusera på själva karaktären Rickard III.

Intervju: Roland Heiel

En längre intervju med Eva Melander kommer att göras efter premiären. Den kommer att publiceras i tidskriften och/eller på hemsidan.